

OBAMA DÖNEMİ ABD'NİN ORTADOĞU POLİTİKASI: ARAP BAHARI SÜRECİNDE DEMOKRATİK SÖYLEM VE EYLEM

Özet

Bu çalışmada ABD'nin Arap Baharı sürecinde demokrasi teşvik stratejisi analiz edilmektedir. ABD politikasının temel sütunlarından biri olan demokrasi fikri geçmişten bugüne dış politika yapımında belirleyici olmuştur. Nitekim ABD'nin kırk dördüncü başkanı Barack Obama'nın siyasal retoriğinde de demokrasi önemli bir bileşen olarak yerini almıştır. Öte yandan Arap Baharı ülkelerine yönelik Obama'nın ortaya koyduğu demokrasi söylemini eyleme dönüştürmekteki başarısızlığına dikkat çekilmiş, ancak bununla birlikte Obama'nın söz konusu başarısızlığının nedenleri ise göz ardı edilmiştir. Bu değerlendirmede karar verme teorileri çerçevesinde Obama'nın Arap Baharı ülkelere yönelik dış politikasında demokrasinin rolüne odaklanılmaktadır. Dış politika karar alma sürecinde dış politika öğrenme ve çerçeveleme yaklaşımlarından faydalanılarak bu çalışmada, Libya, Mısır ve Suriye örnekleri merkezinde Obama'nın Arap Baharı sürecinde izlediği politika açıklanmaya çalışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: ABD, Obama, Dış Politika, Karar Alma yaklaşımı

Mustafa Cüneyt Özşahin

Dr., Necmettin Erbakan
Üniversitesi Uluslararası
İlişkiler Bölümü

Ortadoğu Etütleri

Volume 8 , No 2
December 2016
pp. 68-95

THE MIDDLE EAST POLICY OF THE USA DURING OBAMA ERA: DEMOCRATIC RHETORIC AND ACTION DURING THE ARAB SPRING PERIOD

Abstract

This study investigates the US democracy promotion strategy in the Arab Spring. The idea of democracy, as a pillar of American politics, has played an important role in foreign policy making from past to present. As a matter of fact, democracy was also a major element in the political rhetoric of Barack Obama, the forty fourth president of the USA. Nevertheless, the gap between Obama's democracy discourse toward Arab countries and his failure to turn this rhetoric into action was often highlighted. However, the reasons behind Obama's failed democracy promotion has so far been overlooked. This evaluation focuses on the role of democracy in Obama's foreign policy toward Arab Spring countries within the framework of decision making theories. Drawing from theories of foreign policy learning and framing in foreign policy decision making process, this study aims to explain the Obama's policy during Arab Spring centering on Libya, Egypt and Syria cases.

Keywords: USA, Obama, Foreign Policy, Decision Making Approach

سياسة الولايات المتحدة في الشرق الأوسط في عهد أوباما

مرحلة الربيع العربي: حديث الديمقراطية وأفعالها

نيهاش زواتي نجى فطصم

صنخلملا

نقوم في هذا البحث بتحليل استراتيجية تشجيع الديمقراطية من قبل الولايات المتحدة في مرحلة الربيع العربي. إن فكر الديمقراطية كان عنصرا مؤثرا جدا في تحديد سياسة الولايات المتحدة الخارجية سيما أنه من أعمدة سياسات الولايات المتحدة الأساسية. بالتالي كانت الديمقراطية تمتلك مكانة مهمة جدا في الخطاب السياسي الرئيس الأمريكي الرابع والأربعين باراك أوباما. ومن ناحية أخرى لفت الانتباه إلى أن حديث الديمقراطية الذي وجهه أوباما لثورات الربيع العربي تبعه فشل كبير لأوباما في تنفيذه على أرض الواقع، ومع هذا فإنه تم تجاهل الأسباب التي منعت أوباما من تطبيق حديثه عمليا وأدت إلى فشله. وفي هذا التقييم فإن سياسة أوباما تجاه بلدان الربيع العربي تتركز على دور الديمقراطية في نطاق نظريات اتخاذ القرار. إن البحث والاستفادة من تعلم السياسة الخارجية و تأطيرها في مرحلة اتخاذ قرارات السياسة الخارجية يقوم بالعمل على توضيح السياسة التي اتبعها أوباما في مرحلة الربيع العربي في أمثلته في كل من سوريا وليبيا ومصر.

الكلمات المفتاحية: الولايات المتحدة الأمريكية، السياسة الخارجية، أوباما، منحه اتخاذ القرار

Giriş

44. Amerikan başkanı Barack Hüseyin Obama, iç politikada olduğu kadar dış politikada da tartışmalı bir figür oldu. Obama dönemi dış politikasının bir bütün olarak ABD dış politikası içerisinde konumlandırması zor bir aralığa karşılık gelmektedir. Zira Bush sonrası dönemde demokrat bir başkan olarak Obama'nın iktidara yürüyüşü, ABD dış politikasında yenilenme umutlarının zirve yaptığı bir döneme karşılık gelmektedir. Buna karşın ilk günden beri Obama'nın takip ettiği dış politikanın anlamlandırılmasına yönelik yoğun bir entelektüel mesainin harcanmış olduğundan bahsedilebilir. Söz konusu kafa karışıklığının en büyük sebebi ise kendi dönemi içerisinde dış politikasında süreklilik arz eden bir örüntüden bahsedilmesinin oldukça zor olmasıdır.¹ Bu çerçevede dış politik retoriğe hâkim olan demokratik vurguya karşın özellikle Arap Baharı sürecinde ve sonrası dönemde Obama açısından söylem ve eylem arasında ciddi bir gerilimin ortaya çıktığına şahitlik edildi. Bu bağlamda Obama dönemi ABD'nin gerek Libya'da gerekse de Mısır ve Suriye'de ABD politikasının sac ayaklarından biri olan demokrasi teşvik söylemi ile uyuşmamaktadır. ABD politikasının bu anlamda uzun süre kurucu değerleri olarak anılan farklı dönemlerde gerek demokrat gerekse de cumhuriyetçilerce dile getirilen demokratikleşme retoriği Obama döneminde eyleme dönüşmemiştir. Bu çalışmada ABD'nin demokrasi söyleminin farklı Ortadoğu ülkelerine yönelik dış politikada neden etkisiz kaldığı anlaşılma-ya çalışılacaktır. Bir diğer deyişle, bu düzlemde, Ortadoğu'da Arap isyanları sürecinde ve sonrasında demokratikleşme merkezli söylem-eylem açığının kaynaklarına değinilecektir.

Çizilen bu çerçevede ilgili literatürden faydalanılarak ABD'nin Ortadoğu politikası özelinde demokrasi söylemi masaya yatırılacaktır. Bu amaçla dış politika karar alma yaklaşımı ve demokratikleşme literatürleri harmanlanarak bir inceleme sunulmaktadır. Seçilen ülke örnekleri üzerinden demokrasi söyleminin ne ölçüde hayata geçirildiği ve eyleme dönüştüğünün değerlendirildiği bu çalışmada, baskın demokrasi söyleminin realize edilememesinin nedenleri dış politika karar verme sürecinden ön plana çıkan kimi amillerle ilişkilendirilmektedir. Özetlemek gerekirse bu çalışma kapsamında Obama'nın Ortadoğu'ya yönelik demokrasi söyleminin eyleme dönüşmemesi iki temel nedene bağlanmaktadır: Bunlardan ilki Bush döneminin dış poli-

¹ Bkz. Hasan B. Yalçın, "Obama Stratejisi ve Ortadoğu," Akademik Ortadoğu, 9 no.2, (2015), s.56.

tikada yarattığı travma ve olumsuz bakiyenin telafi edilmeye çalışılmasıdır. Obama iktidarı bu anlamda motivasyonları arasında demokratikleşmenin de bulunduğu Bush dönemi askeri müdahaleciliğin sonuçlarını dikkate alarak dış politika stratejisini bu deneyimden faydalanarak yeniden dizayn etmiştir. Bu bağlamda ABD dış politikasında teorik olarak cari dış politika kararlarının geçmiş dış politik kararlarının sonuçlardan bağımsız olmadığı bir öğrenme sürecinin altı çizilmektedir. Bu öğrenme sürecinin doğal sonucu ise her ne olursa olsun askeri maceracılıktan uzak durmak olmuştur. İkinci olarak ise Arap isyanları sürecinde ve sonrasında ilgili ülkelerde sair aktörlerin pozisyonlarını değerlendirirken karşılaşılan muayyen güçlükler Obama'nın eylemsizliğinin kaynaklarından bir diğeri olarak sunulabilir. Bir başka deyişle ABD'li karar vericilerin Suriye, Mısır ve Libya'da Arap isyanlarında devrimci ve statükocu blokların demokratik niteliklerine yönelik algıları ve zaman içinde değişen değerlendirmeleri demokratikleşmeyi gözetten bir dış politikanın tesisine ket vurmuştur. Sorunların tehditler mi yoksa demokrasi çerçevesinde mi şekillendiği dış politika çıktısında belirleyici olmuştur. Bu nedenle özetle aktörlere yönelik algı, inanç ve fikirlerin dış politika yapımında kesin biçimde belirleyici bir rol oynadığı iddia edilmektedir.

Yukarıda çizilen çerçevede öncelikle geçmişten bugüne ABD'nin dış politikasında kurucu bir rol üstlenen demokrasi retoriğinin tarihi gelişimi masaya yatırılmaktadır. Gerçekleştirilen analizin ikinci kısmında ise Obama'yı seleflerinden ayıran eylemsizliği yukarıda değinilen dış politika karar alma süreci yaklaşımından mülhem iki farklı faktör çerçevesinde anlaşılmaya çalışılmaktadır: Dış politik öğrenme ve çerçeveleme (*framing*) kuramları. Son bölümde ise Obama döneminin ABD dış politikası içerisindeki yeri değerlendirilmekte ve Arap Baharı ülkeleri üzerinde dönemin genel bir muhasebesi sunulmaktadır. Bu doğrultuda dış politikada geçmiş pratiklerin yarattığı baskı ile medyanın ve politika yapımcıların ilgili ülkelere yönelik değerlendirmeleri Arap Baharı sürecinde ve sonrasında dış politika karar verme mekanizması anlamlandırılmaya çalışılmaktadır.

Demokrasi Söylemi ve ABD Dış Politikasının Dönüşümü

İlgili literatür incelendiğinde ABD dış politikasında güç dağılımının gereği yapısal zorunluluklar dışında materyal olmayan faktörlerin yani inançların ve ideaların belirleyici etkilere sahip olduğuna ilişkin güçlü bir dama-

rın varlığından bahsedilebilir². Kuşkusuz Amerikan dış politikasına yönelik temel meselelerin dış politika analizinde hararetle tartışılan aktör merkezli ve sistem merkezli teoriler ayrımından³ bağımsız düşünülmesi mümkün değildir. Bu kapsamda ABD dış politikasının iç politik kökenlerine ilişkin pek çok çalışmanın varlığından bahsedilmesi mümkündür. Kuşkusuz bu tartışma çerçevesinde değerlendirilebilecek ABD tarihinin yadsınamaz bir parçası olan demokrasi ideali de dış politikanın kurucu bir bileşeni olmuştur. Bir başka deyişle, ABD'nin demokrasi söyleminin arka planı büyük ölçüde ABD'nin kendi tarihi ve sosyolojisinden kaynaklanmaktadır.⁴ Her ne kadar ABD'nin demokrasi söyleminin sahiciliği geçmişte de muhtelif eleştirilerin hedefi olsa da neredeyse her dönemde dış politikanın mihver kavramlarından biri olmayı sürdürmüştür. ABD verdiği bağımsızlık savaşı sırasında ve sonrasında kendi kimliğini özgürlük ve demokrasi değerleri çerçevesinde kurgulamıştır. Nitekim henüz XIX. Yüzyılda Filipinler'e yönelik müdahaleler bir demokrasi vurgusu ile gerçeklik kazanmıştır.⁵ Öte yandan demokrasinin özellikle kendi kaderini tayin ilkesi çerçevesinde seslendirilmesi ABD tarihinde bir dış politika ekolünün de kurucusu olarak Woodrow Wilson'a atfedilmiştir. Ikenberry'nin liberal büyük strateji (*liberal grand strategy*) olarak adlandırdığı siyasetin başlangıcına ilişkin bu döneme işaret edilebilmektedir.⁶ Bununla birlikte ABD'nin İran'dan Şili'ye ve Endonezya'ya uzanan muhtelif coğrafyalarda örtük operasyonlar yoluyla otoriter yönetimlere verdiği destek, ABD açısından demokrasi söyleminin inandırıcılığını ciddi biçimde sarsmıştır⁷. ABD'nin demokrasi teşviği girişimleri arasında savaşlar, demokrasi kriterine bağlı dış yardımlar ve münhasıran demokratikleşme amaçlı yardımlar olarak

² Konuyla ilgili kapsamlı bir tarama için bkz. Daniel W. Drezner, "Values, Interests, and American Grand Strategy," *Diplomatic History*, 29, no 3 (2005), s.429-432.

³ Sistem merkezli analizlere karşı aktör merkezli olanlara ilişkin şu çalışmalara bakılabilir. Bkz. Valerie M Hudson, "Foreign Policy Analysis: Actor-Specific Theory and the Ground of International Relations," *Foreign policy analysis* 1, no. 1 (2005), s.1-30; Juliet Kaarbo, "A Foreign Policy Analysis Perspective on the Domestic Politics Turn in IR Theory," *International Studies Review* 17, no. 2 (2015), s.189-216; Joe D. Hagan, "Domestic Political Explanations in the Analysis of Foreign Policy," Laura Neack, Jeanne A. K. Hey ve Patrick J. Haney (Edt.), *Foreign Policy Analysis: Continuity and Change in Its Second Generation*, ed. (Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1995), s.117-143.

⁴ G. John Ikenberry, "America's Liberal Grand Strategy: Democracy and National Security in the Post-War Era," Micheal Cox, G. John Ikenberry ve Takashi Inoguchi (Edt.), *American Democracy Promotion: Impulses, Strategies, and Impacts*, (New York: Oxford University 2000), s.103-126.

⁵ Tony Smith, *America's Mission: The United States and the Worldwide Struggle for Democracy* (New Jersey, Princeton: Princeton University Press, 2012), 36-59.

⁶ G John Ikenberry, "Why Export Democracy?," *The Wilson Quarterly*, Vol. 23, no. 2 (1999), s.56-65.

⁷ David P. Forsythe, "Democracy, War, and Covert Action," *Journal of Peace Research* 29, no. 4 (1992), s.385-395.

sıralanabilir.⁸ Soğuk Savaş yıllarının hemen başında Truman'ın Bush dönemine uzanacak demokrasi söyleminin temelini attığı kaydedilmektedir.⁹ Öte yandan demokrasi teşviğinin bir parçası olarak kalkınma yardımlarını başkanı Kennedy'e ve ABD Uluslararası Kalkınma Yardımları ajansına (USAID) kadar götürmek mümkündür.¹⁰ Bununla birlikte özellikle Ronald Reagan tarafından demokratikleşme söylemi ve demokrasi ihracı fikri ABD dış politikasında kurumsallaştırılmaya çalışılmıştır. Bu çerçevede başta NED (Ulusal Demokrasi Vakfı) olmak üzere çok sayıda sivil toplum /düşünce kuruluşunun bu dönemin mahsulü olduğu ifade edilebilecektir.¹¹

Önemli bir kavşak olarak Soğuk Savaş sonrası dönemde ise özellikle post-komünist Doğu Avrupa ülkelerini serbest pazara teşvik etmenin yanı sıra demokrasilere dönüştürmeye dönük sivil toplum merkezli (aşağıdan-yukarıya) ve devlet merkezli (yukarıdan-aşağıya) çözümler üretilmiştir.¹² Bu dönemde Soğuk Savaş sonrasında liberal-demokrasinin zaferi reel politika tasdik edildiği gibi¹³, akademiya içerisinde demokratikleşme teşviki literatürünü de bünyesinde barındıran liberal teorinin Soğuk Savaş sonrası dünyanın- anlaşılmasında/açıklanmasında görece üstün bir konum edindiği iddiası da dillendirilmiştir.¹⁴ Soğuk Savaş sonrasında özellikle Clinton iktidarında demokrasi teşviki adından sıklıkla söz ettiren bir kavrama dönüşmüştür. Öyle ki Clinton dönemi demokratik değerlerin ve ABD çıkarlarının uyduğu ve demokrasi teşvikinin neredeyse tüm sorunlar için bir çözüm olduğunun deklare edildiği bir zaman dilimine tekabül etmektedir.¹⁵

Öte yandan demokrasi vurgusunun özellikle dış politikada en yoğun şekilde ifade edildiği dönem ise kuşkusuz 11 Eylül saldırısı sonrasıdır. George W. Bush iktidarı terörün üstesinden gelmek amacıyla demokrasiyi tek geçer-

⁸ Dawn Brancati, "The Determinants of Us Public Opinion Towards Democracy Promotion," *Political Behavior* 36, no. 4 (2014): , s.707.

⁹ Eric Patterson, "Obama and Sustainable Democracy Promotion," *International Studies Perspectives* 13, no. 1 (2012), s.27-28.

¹⁰ Thomas Carothers, "Aiding Democracy Abroad: The Learning Curve," (Washington: Carnegie Endowment, 2011), s.20-21.

¹¹ Thomas Carothers, "The Ned at 10," *Foreign Policy*, no. 95 (1994), s.123-138.

¹² Karen E Smith, "Western Actors and the Promotion of Democracy," Alex Pravda ve Jan Zielonka (Edt.), *Democratic Consolidation in Eastern Europe: Volume 2: International and Transnational Factors*, (Oxford, New York: Oxford University Press, 2001), s.36-37.

¹³ Bu konuda öncü bir çalışma için bkz. Francis Fukuyama, *The End of History and the Last Man* (New York: Simon and Schuster, 2006).

¹⁴ Charles W Kegley Jr, "The Neoidealist Moment in International Studies? Realist Myths and the New International Realities: Isa Presidential Address March 27, 1993 Acapulco, Mexico," *International Studies Quarterly* 37, no. 2 (1993), s. 131-46.

¹⁵ Thomas Carothers, "Democracy Promotion under Clinton " *The Washington Quarterly* 18, no. 4 (1995), s.13.

li çare olarak kucaklanmış, bu dönemde Ortadoğu'nun demokratikleşmesi için Genişletilmiş/Büyük Ortadoğu projesi hayata geçirilmiştir.¹⁶ Nitekim ABD'nin bölgeye yönelik bu tanımlaması aynı zamanda askeri müdahaleciliğin de meşruiyet zeminini teşkil etmiştir.¹⁷ Bununla birlikte demokrasi teşviği hususundaki bir kısım çalışmalar, demokrasilerin barışçıl olması retoriğinin ötesinde demokrasi dışındaki yönetimlere karşı saldırgan olabileceği gerçeğini "demokrasinin karanlık yanı" olarak isimlendirmişlerdir.¹⁸ Bu kapsamda mesela Monten, Bush doktrinin kurucu sac ayaklarından birini teşkil eden demokrasi teşviki fikrinin bir taraftan ABD milliyetçiliğinin diğer taraftan Birleşik devletlerin güç arayışının bir bileşkesi olarak değerlendirmektedir.¹⁹ Bu çerçevede George D. Bush tarafından oldukça agresif biçimde seslendirilen ve devlet inşası projesi ile eş zamanlı olarak yürütülen tepeden inme siyasa bir süre sonra ciddi eleştirilere maruz kalmıştır..²⁰ Zira güç kullanarak rejim değişiklikleri gerçekleştirme çabası ABD açısından ilerleyen yıllarda belirginleşecek olan öngörülemeyen bir takım sonuçlar doğurmuştur. Bu çerçevede G.W.Bush'un stratejisi bölgesel anlamda demokratik bir dalga yaratmak bir yana ABD'nin stratejik çıkarlarına ve bölgesel prestijine hanel getirecek bir dönüşüme neden olmuştur.²¹ Öyle ki Ortadoğu'da bölgesel istikrarsızlığa kapı aralayacak sekteryarizmin temel nedeni olarak genellikle 11 Eylül sonrası ABD müdahaleciliği gösterilmektedir.²²

Daha yakın zamanlarda ABD dış politikasında ayrıcalıklı bir yer edinen gerek entelektüel birikimi gerekse de siyahi kimliği ile öne çıkan Obama'nın politik söyleminde de demokrasi önemli bir yer edinmiştir.²³ Obama'nın demokrasi vurgusunun özellikle 2009'un ikinci yarısından itibaren eyleme

¹⁶ Patterson, "Obama and Sustainable Democracy Promotion," s.35; Ahmet Nuri Yurdusev, "The Greater Middle East Initiative and Democracy in Muslim States: A Turkish Perspective " Korean Journal of Defense Analysis 18, no. 2 (2006), s.73-94.

¹⁷ Fulya Gökcan ve Aylin Güney, "The 'Greater Middle East' as a 'Modern' Geopolitical Imagination in American Foreign Policy " Geopolitics 15, no. 1 (2010), s.22-38.

¹⁸ Lothar Brock, Anna Geis ve Harald Müller, "Introduction: The Theoretical Challenge of Democratic Wars," Anna Geis, Lothar Brock ve Harald Müller (Edt.), Democratic Wars: Looking at the Dark Side of Democratic Peace, (London: Palgrave Macmillan UK, 2006). Konuyla ilgili tarihsel sosyoloji çerçevesinde teorik bir tartışma için bkz. Michael Mann, The Dark Side of Democracy: Explaining Ethnic Cleansing (Cambridge: Cambridge University Press, 2005).

¹⁹ Jonathan Monten, "The Roots of the Bush Doctrine: Power, Nationalism, and Democracy Promotion in Us Strategy," International Security 29, no. 4 (2005),s.112-156.

²⁰ David Chandler, "Back to the Future? The Limits of Neo-Wilsonian Ideals of Exporting Democracy," Review of International Studies 32, no. 3 (2006), s.475-494.

²¹ Jeremy Pressman, "Power without Influence: The Bush Administration's Foreign Policy Failure in the Middle East," International Security 33, no. 4 (2009), s.149-179; Francis Fukuyama ve Michael McFaul, "Should Democracy Be Promoted or Demoted?," The Washington Quarterly 31, no. 1 (2008), s.23-45.

²² Daniel Byman, "Sectarianism Afflicts the New Middle East," Survival 56, no. 1 (2014), s.79-100.

²³ Patterson, "Obama and Sustainable Democracy Promotion," s.26.

geçirildiğinden bahsedilebilecektir.²⁴ Nitekim Obama'nın Kahire söylevi Ortadoğu'ya bakışını ve demokrasiye yönelik anlayışını sarih bir biçimde ortaya koymaktadır.

“Son yıllarda demokrasi promosyonu ile ilgili bir tartışma var ve bu tartışma büyük ölçüde Irak'taki savaşa ilgili. Açık söylemek gerekirse: hiçbir hükümet sistemi bir ulus tarafından diğerine dayatılmamalı, dayatılmaması gerekir... Ancak bu benim hükümetlerin insanların iradelerini yansıtacağına bağlılığımı azaltmıyor. Her ulus kendi insanların geleneğine uygun olarak bu prensibe kendisi hayat verir. Amerika herkes için en iyinin ne olduğunu bilemez, tıpkı barışçıl bir seçimin sonucunun ne olacağını bilemeyeceğiniz gibi. Ancak tüm insanların istek duydukları bazı şeyler olduğuna yılmaz bir inancım var: aklındakini söyleyebilmek ve nasıl yönetildiğiyle ilgili söz söylemek; hukuk devleti ve adaletin eşit, şeffaf ve insanlardan çalmayan hükümet; seçtiğin gibi yaşama özgürlüğü. Bunlar sadece Amerikan fikirleri değil, bunlar insan hakları. Ve bunun için bunları her yerde destekleyeceğiz.”²⁵

Bununla birlikte, Obama'nın demokrasi söyleminin ne ölçüde eyleme dönüştüğü, Obama'nın demokrasiyi anlamlandırma biçiminin Ortadoğu politikasında nasıl sonuçlar doğurduğu yoğun biçimde tartışılmıştır. Bu çalışma çerçevesinde Arap İsyancı sürecinde Obama'nın demokrasi söylemi ile eylemi arasındaki makasın açılmasının nedenleri dış politika karar alma yaklaşımına atıfla araştırılmaktadır.

Obama'nın Demokratik Karnesi: Devamlılık mı Dönüşüm mü?

Obama'nın dış politikası, bir bütün olarak değerlendirildiğinde pek çok alanda George W. Bush döneminin bir restorasyonu olduğu, bununla birlikte özellikle belirli konularda bir devamlılığı da barındırıyordu.²⁶ Obama'nın ilk döneminde izlediği siyasetin G.W.Bush'dan farklı olarak büyük oranda daha uzlaşmacı bir temelde kurgulandığı iddia edilebilecektir. Obama'nın siyasetine bir bütün olarak bakıldığında ise 43. Devlet başkanı George W. Bush'un yarattığı büyük imaj kaybının telafisine odaklanılmış olduğu söyle-

²⁴ Thomas Carothers, *Democracy Policy under Obama: Revitalization or Retreat?* (Washington: Carnegie Endowment for International Peace, 2012), s. 15.

²⁵ “Remarks by the President at Cairo University, 6-04-09”, 4 Haziran 2009, <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/remarks-president-cairo-university-6-04-09>, Erişim Tarihi: 17 Mayıs 2015.

²⁶ Thomas Carothers, *Democracy Policy under Obama: Revitalization or Retreat?*, s.5-6; Patterson, “Obama and Sustainable Democracy Promotion,” s.26

nebilir. Yine bu çerçevede Obama'nın başkanlığında özellikle ilk döneminde ABD'nin ikili ilişkilerini tamire yöneldiğinin ifade edilmesi yanlış olmaz. Muhtelif coğrafyalarda izlenen dış siyaset ABD'nin söz konusu tamir ve yeniden yapılandırma stratejisinin bir yansıması olarak değerlendirilebilecektir. Kimilerince Obama bu çerçevede uluslararası siyasette "uzlaştırmacı" kimliğiyle temayüz etmiştir.²⁷ Obama'nın Rusya ile ilişkilerde geçmişin tüm yükünü geride bırakmayı öngören "reset" söylemi büyük ölçüde bu yenilenmenin ifadesidir.²⁸ Yine benzer bir siyaset Küba ile ilişkilere de damgasını vurmuştur. Bir Karayipler ülkesi olan Küba ile ilgili uzun süren gerilim Obama döneminde sonlanmış ve hızlı bir "normalleşme" yaşanmıştır.²⁹ Öte yandan Obama döneminde Amerikan dış politikasına yansıyan bir diğer kritik adım, İran ile yaşanan yakınlaşmadır. Pek çoklarınca 2015 yılında İran ile ABD arasında varılan nükleer anlaşma ikili ilişkilerde önemli bir kırılma noktasıdır.³⁰ Yine Obama'nın Ortadoğu'ya yönelik bir diğer dış politika adımı, ABD'nin Irak'tan çekilmesine yöneliktir.³¹ Tüm bu yaşanan gelişmeler ışığında ilgili literatür Obama'nın söz konusu politikaları bir yönüyle en radikal biçimde G.W. Bush döneminde uygulanan güç kullanımını da içeren ABD'nin kararlı demokrasi promosyonu programının sekteye uğratılması veya geriletilmesi olarak okunmuştur.³² Yine bu kapsamda otoriter/totaliter nitelikteki söz konusu ülkeler ile yeniden tesis edilen ilişkilerin yanında Obama'nın Arap Baharı sürecini yönetme biçimi de bir takım eleştirileri beraberinde getirmiştir. Özellikle Arap Baharı sonrası Mısır'da karşı devrim sürecinde yaşanan kafa karışıklığı, Suriye'de iç savaşa dönüşen rejim karşıtı hareketlerin desteklenmesinde ve Libya'da insani müdahale sonrasında izlenen izolasyonist siyaset, Obama'nın vurgulamaktan çekinmediği ABD'nin demokrasi söylemini zedeleyen gelişmeler olarak addedilmiştir. Bu çerçevede-

²⁷ Colin Dueck, "The Accommodator: Obama's Foreign Policy," Policy Review, no. 169 (2011), s.13-28. Obama'nın izlediği stratejiyi izolasyonizm kapsamında değerlendiren bir çalışma için bkz. Yalçın, "Obama Stratejisi ve Ortadoğu", s.55-79.

²⁸ Jeffrey Mankoff, "The Tricky Us-Russia "Reset" Button," Council on Foreign Relations 18 (2009), <https://www.cfr.org/expert-brief/tricky-us-russia-reset-button>, Erişim Tarihi: 10 Mayıs 2016

²⁹ William M LeoGrande, "Normalizing Us-Cuba Relations: Escaping the Shackles of the Past," International Affairs 91, no. 3 (2015), s.473-488.

³⁰ Thomas Friedman, "Obama Makes His Case on Iran Nuclear Deal," The New York Times , 14 Temmuz 2015, <https://www.nytimes.com/2015/07/15/opinion/thomas-friedman-obama-makes-his-case-on-iran-nuclear-deal.html>, Erişim Tarihi: 16 Ocak 2016.

³¹ Yalçın, "Obama Stratejisi ve Ortadoğu", s.59; Missy Ryan ve Matt Spetalnick, "U.S. to pull out of Iraq after nearly 9 years of war", Reuters, 21 Ekim 2011, <https://www.reuters.com/article/us-iraq-usa-obama-idU5TRE79K4LR20111021>

³² Obama döneminde güvenlik ve demokrasi ikilemine dair bkz. Henry R Nau, "Obama's Foreign Policy," Policy Review, no. 160 (2010), s.30-35.

de Ortadoğu örneği üzerinde ABD dış politikasından demokrasi söylemi ve söz konusu söylemi destekleyecek eylem arasındaki makasın hızla açıldığına dikkat çekilmektedir. Öte yandan bütüncül bir analiz ile Obama'nın demokrasi teşviğine yönelik dış politika tercihleri büyük oranda bilişsel kimi saiklere dayanan karar alma sürecinin bir sonucu olarak değerlendirilebilecektir.

Dış Politika ve Karar Alma Mekanizması: Bir Çerçeve Arayışı

Dış politika karar vericilerden bağımsız soyut bir süreç olarak işlememektedir.³³ Devletlerin aktör ve zaman değişkenlerinden azade mutlak rasyonel aktörler olduğu tezi genellikle eleştirilmiştir. Karar vericilerin dış çevreyi anlamlandırma süreci bir bakıma alınan kararların niteliğine de tesir etmektedir. Bu nedenle de sorunun tanımlanması önem kazanmaktadır. Eğer sorun tanımı içerisinde belirsizlikleri barındırmaktaysa karar alma süreci daha da komplike hale gelmektedir. Jervis'in altını çizdiği gibi karar alma süreci bu durumlarda algılar ve bazen de yanlış algılardan bağımsız değildir.³⁴ Öte yandan bizatihi sosyal gerçekliğin inşa edilmiş olması halinin giderek daha güçlü bir biçimde vurgulanması doğru ve yanlış algı kavramlaştırılmalarının bizatihi kendisini de bir hayli bulanıklaştırmaktadır.³⁵ Bu nedenlerle olayların çerçevenme biçiminin dış politika da giderek önemli bir hale geldiğinin söylenmesi yanlış olmayacaktır. Mintz ve De Rouen, çerçevelemeyi elitlerin başvurduğu bir çeşit "pazarlama" stratejisi olarak değerlendirmiştir.³⁶ Chong ve Druckman, çerçevelemeyi "bir konu hakkında belirli bir kavramlaştırma veya bir konu hakkında fikirlerine yeniden yön verme süreci" olarak tanımlamaktadır.³⁷ Kuşkusuz karar vericilerin meseleleri nasıl çerçevelediği çerçeveleme sürecine tesir eden aktörlerin etkisinden bağımsız düşünülmemelidir. Nitekim karar alma süreci, çekirdek aktörlerin sorunları farklı çerçevelerde ele alma ve kabul ettirme mücadeleleri olarak okunabilecektir.³⁸ Bunun yanı

³³ Karar alma sürecine ilişkin kapsamlı bir değerlendirme için bkz. Richard C Snyder, Henry W Bruck ve Burton Sapin, "Decision-Making as an Approach to the Study of International Politics," Richard C. Snyder, Valerie M. Hudson, Derek H. Chollet ve James M. Goldgeier (Edt.), *Foreign Policy Decision-Making (Revisited)*, (NewYork: Springer, 2002), s.76-89.

³⁴ Robert Jervis, *Perception and Misperception in International Politics* (NJ: Princeton University Press, 1976).

³⁵ Alexander Wendt, *Social Theory of International Politics*, Cambridge Studies in International Relations (New York: Cambridge University Press, 1999).

³⁶ Alex Mintz ve Karl DeRouen Jr, *Understanding Foreign Policy Decision Making* (Newyork: Cambridge University Press, 2010), s.149.

³⁷ Dennis Chong ve James N. Druckman, "Framing Theory," *Annual Review of Political Science* 10, no. 1 (2007), s.104.

³⁸ Jean A Garrison, "Framing Foreign Policy Alternatives in the Inner Circle: President Carter, His Advisors, and the Struggle for the Arms Control Agenda," *Political Psychology* 22, no. 4 (2001), s. 775-807; Zeev Maoz, "Framing the National Interest: The Manipulation of Foreign Policy Decisions in Group Settings," *World Politics* 43, no. 1 (1990), s. 77-110.

sıra çerçeveleme bir diğer taraftan karar vericilerin toplum nezdinde karara yönelik bir meşruiyet oluşturma girişimi olarak da değerlendirilebilmektedir.³⁹ Çerçeveleme sürecinde dış politikaya yönelik en önemli aktörlerden birini de kuşkusuz medya teşkil etmektedir. Bu bağlamda medya çalışmaları çerçevelemeye ilişkin literatür içerisinde önemli bir yeküne sahiptir. Bu kapsamda medyanın çerçeveleme faaliyetlerinin de karar vericiler ve dış politika çıktısı üzerinde belirleyici bir rol oynadığı iddia edilebilecektir.⁴⁰

Karar alıcıların bilişsel süreçlerinde belirleyici olan bir diğer önemli konu ise geçmiş dış politik kararların sonuçlarının lider üzerinde bıraktığı etkidir. Karar vericilerin geçmiş deneyimlerden edindikleri tecrübeler dış politika davranışlarını şekillendirmektedir. Çünkü sorunun tanımlanmasında ve devamında çözüm geliştirme noktasında geçmiş deneyimlerin bıraktıkları izler dış politika yapıcılar açısından önem taşımaktadır. Söz konusu literatür bu bağlamda büyük oranda “siyasal öğrenme” sürecinin etkilerine yoğunlaşmaktadır.⁴¹ Öyle ki Mintz ve DeRouen’e göre karar verme sürecinde geçmiş deneyimden elde edilen bilgi ve analogiler bir “kısayol” işlevi görürler.⁴² Bununla birlikte politik öğrenme süreci bazı durumlarda başarılı örneklerin tekrarı iken⁴³ kimi durumlarda ise karşılaşılan başarısızlıklardan ders alma ve yeni bir siyaset arayışı biçiminde gerçekleşmektedir.⁴⁴ Özellikle başarısızlıkların yarattığı travmalar bir sonraki dış politika kararını belirleyici şekilde etkileyebilmektedir. Geçmiş hadiseler ile kurulan analogi zor ve karmaşık olan dış politika karar alma sürecini daha anlaşılır kılmaktadır. Nitekim özellikle ABD üzerine yapılan çalışmalar, Münih anlaşması başta olmak üzere pek çok tarihsel olayın ilerleyen yıllarda karar verme sürecini etkilediğini vur-

³⁹ Sara Bleich, “Is It All in a Word? The Effect of Issue Framing on Public Support for Us Spending on HIV/AIDS in Developing Countries,” *Harvard International Journal of Press/Politics* 12, no. 2 (2007), s. 120-132; William G. Jacoby, “Issue Framing and Public Opinion on Government Spending,” *American Journal of Political Science* 44, no. 4 (2000), s. 750-67; Neophytos G. Loizides, “Elite Framing and Conflict Transformation in Turkey,” *Parliamentary Affairs* 62, no. 2 (2008), s. 278-297.

⁴⁰ Robert M Entman, *Projections of Power: Framing News, Public Opinion, and Us Foreign Policy* (Chicago: University of Chicago Press, 2004); Robert Entman ve Andrew Rojecki, “Freezing out the Public: Elite and Media Framing of the U.S. Anti-Nuclear Movement,” *Political Communication* 10, no. 2 (1993), s.150-173.

⁴¹ Jack S. Levy, “Learning and Foreign Policy: Sweeping a Conceptual Minefield,” *International Organization* 48, no. 2 (2009), s. 279-312; Colin J. Bennett ve Michael Howlett, “The Lessons of Learning: Reconciling Theories of Policy Learning and Policy Change,” *Policy Sciences* 25, no. 3 (1992), s.275-294 ; Annika Brändström, Fredrik Bynander ve Paul ‘t Hart, “Governing by Looking Back: Historical Analogies and Crisis Management,” *Public Administration* 82, no. 1 (2004), s.191-210.

⁴² Mintz ve De Rouen Jr, *Understanding Foreign Policy*, s.103.

⁴³ David P Dolowitz ve David Marsh, “Learning from Abroad: The Role of Policy Transfer in Contemporary Policy-Making,” *Governance* 13, no. 1 (2000), s.5-23.

⁴⁴ James I. Walsh, “Policy Failure and Policy Change: British Security Policy after the Cold War,” *Comparative Political Studies* 39, no. 4 (2006), s. 490-518.

gulamıştır.⁴⁵ Kuşkusuz karar verme sürecine ilişkin yukarıda çizilen çerçeve ve demokrasi teşviki araçları olan yardımlardan askeri müdahalelere geniş bir hat boyunca uzanan dış politika davranışları ile yakından bağlantılıdır. Zira karar vericiler demokratik teşvik hedefine matuf eylemin gerekliliğini ve şeklini, sorun tanımının ve karar verme sürecinin sonunda belirlemektedir. Bu nedenle karar vericilerin sosyal gerçekliği anlama biçimi, olaylar ve aktörlere yükledikleri anlamlar, kurdukları analogiler ve bir bütün olarak geçmişe yönelik değerlendirmeleri dış politika çıktısı açısından belirleyici bir niteliğe haizdir.

Obama İktidarının Ortadoğu Politikasında İki Kısıt: Geçmişin Yükü ve Şimdinin Yorumlanması

Obama'nın özellikle olumlu sinyallerle başladığı genel olarak Ortadoğu siyaseti ve daha özelden Arap Baharı sürecinde başarılı bir sınav ortaya koymadığı sıklıkla dile getirilen bir iddia niteliğindedir. Her şeyden önce İran ve Küba gibi ülkelere yönelik Obama yönetiminin kucaklayıcı tavrı, başta yakın çalışma arkadaşları olan demokratlar olmak üzere çeşitli kesimlerden tepki almıştır.⁴⁶ Öte yandan Arap Baharı sürecinde pek çok ülkenin demokratikleşme çabalarına yönelik destek veya demokratik gerilemeye yönelik tepkiler sınırlı olmuştur. Zira kimi durumlarda Obama iktidarı cereyan eden kimi demokrasi ihlallerine sessiz kalmayı yeğlemiştir. Arap Baharına ilişkin olumlu retorik, ilgili coğrafyada kritik anlarda atılması gereken adımlarla desteklenmemiştir. Nitekim bir bütün olarak değerlendirildiğinde Obama dönemi dış politika teşviki girişimlerinin tüm Ortadoğu ülkeleri açısından bir bütünlük arz etmediği iddia edilebilecektir.⁴⁷

Ortadoğu politikasında Obama'nın iki temel kısıt nedeniyle demokrasi teşviki konusunda ikircikli bir tavır takındığı iddia edilebilecektir. Dış politi-

⁴⁵ Andrew J. Taylor ve John T. Rourke, "Historical Analogies in the Congressional Foreign Policy Process," *The Journal of Politics* 57, no. 2 (1995), s.460-468; Yuen Foong Khong, *Analogies at War: Korea, Munich, Dien Bien Phu, and the Vietnam Decisions of 1965*, (Princeton: Princeton University Press, 1992). Konuya dair ayrıntılı bir literatür taraması için bkz. Mintz ve DeRouen Jr, *Understanding Foreign Policy*, s.103-114.

⁴⁶ Julie Hirschfeld Davis ve Ashley Parker, "Menendez's Views on Cuba and Iran Show Rifts With Obama", *The New York Times*, 5 Şubat 2015, <https://www.nytimes.com/2015/02/06/us/politics/senator-robert-menendez-obama-cuba-iran.html>, Erişim Tarihi: 2 Ocak 2016.

⁴⁷ Charles W. Dunne, "Democracy Promotion: Obama's Mixed Record," 19 Kasım 2014, <https://www.mei.edu/publications/democracy-promotion-obamas-mixed-record>, Erişim Tarihi: 22 Mayıs 2016. ; Thomas Carothers, *Democracy Policy under Obama: Revitalization or Retreat?* (Washington: Carnegie Endowment for International Peace, 2012), s. 6.

ka karar alma sürecine tesir eden ve karar denklemini değiştiren bu iki faktör şu şekilde ortaya koyulabilir: Öncelikle Bush döneminin militarizme bel bağlayan Ortadoğu politikasının yarattığı bölgesel tahribat Obama'nın pasif politikasının altında yatan nedenlerden biri niteliğindedir. Başkanlığı sürecinde Obama'nın karşı karşıya kaldığı en büyük handikap G.W. Bush döneminden tevarüs eden olumsuzluklar ile nasıl mücadele edileceğiydi.⁴⁸ Bir taraftan Irak müdahalesinin ardından İran'ın bölgede kazandığı etkinlik diğer taraftan ise bölgede terörizmin zemin bulması ABD'yi bölgede zor durumda bırakan gelişmeler olarak ortaya çıkmıştı.⁴⁹ Bunun yanında ABD'nin küresel düzeyde ve daha özelde Ortadoğu'da aldığı kamuoyu desteği kaygı verici boyutlara düşmüştür.⁵⁰ Tüm bu gelişmeler Bush demokrasisinin dayandığı demokrasi retoriğine yaslanan askeri müdahaleciliğin bir sonucu olarak değerlendirilerek ABD akademisinin çeşitli mahfillerinde eleştiri konusu edilmiştir. Öte yandan Obama'nın askeri müdahale seçeneğini gündeminden kaldırmasına karşın demokrasi söylemini tümüyle reddetmediğine dikkat çekmek gerekmektedir.⁵¹ Diğer bir deyişle demokrasi retoriği Obama döneminde özellikle Ortadoğu özelinde tümüyle ortadan kalkmamıştır. Bununla birlikte Obama, evrensel demokrasinin asgari müştereklerine dikkat çekmesine karşın barış yanlısı olduğu ve zor kullanımının karşısında olduğunu zikretmekten geri durmamıřtır⁵².

İkinci olarak Obama'nın özellikle Arap Baharı sonrasında Ortadoğu'da çatışan aktörlerin demokratik niteliğine yönelik algısı sürecin anlamlandırılmasında büyük bir öneme haizdir. Bir başka deyişle Ortadoğu siyasetinde olaylar ve aktörleri çerçeveleme biçimi dış politika çıktısı açısından önem kazanmaktadır. Dış politikanın iç politik kaynaklarına karar verme yaklaşımı bağlamında değinilen bu çalışmada politika üretim sürecinin karar vericilerin olayları ve aktörleri nasıl çerçevelediğinden masun olmadığı iddia edilmektedir. Dolayısıyla demokrasi teşvikine yönelik dış politika davranışının da bilişsel bir boyut taşıyan karar verme sürecinin sonucu olduğu kabul edilmektedir. Bu çalışma kapsamında ABD karar vericileri nezdinde Arap

⁴⁸ Nau, "Obama's Foreign Policy," s.28-29.

⁴⁹ Byman, "Sectarianism Afflicts the New Middle East.", s.79-100.

⁵⁰ "Global Public Opinion in the Bush Years (2001-2008)", 18 Aralık 2008, <http://www.pewglobal.org/2008/12/18/global-public-opinion-in-the-bush-years-2001-2008/>, Erişim Tarihi: 21 Mayıs 2015.

⁵¹ Carothers, Democracy Policy under Obama: Revitalization or Retreat?, s. 12.

⁵² Mark Moyar, "Leaving Behind "Leading from Behind"," Hoover Institution-Strategica, no. 36 (2016), <https://www.hoover.org/research/leaving-behind-leading-behind>, Erişim Tarihi: 30 Kasım 2016.

İsyanlarında özellikle Müslüman Kardeşler merkezli hareketlerin demokratik niteliğinin medya ve karar vericiler nezdinde algılanma biçiminin dış politika çıktısına etki ettiği iddia edilmektedir. Obama açısından en büyük güçlüklerden biri Arap Baharı sürecinde aktörlere ve olayları nasıl doğru biçimde anlamlandırılacağı olmuştur. Nitekim akademide vurgulanan Arap Baharı sürecinin bir demokratikleşme dalgası olarak mı bölgesel olarak giderek güçlenen İslamcı aktörlerin bölgede kurumsallaşmasının yaratacağı tehlike olarak mı değerlendirileceği konusu iki farklı çerçeve olarak karar vericilerin önünde yer almıştır.⁵³ Özellikle şiddet eğilimli cihatçı hareketler üzerinden yürütülen tartışmalar ABD kamuoyu ve dolayısıyla karar vericiler nezdinde tesirler doğurmuştur. Bu doğrultuda Arap baharının çerçevelenme süreci demokratikleşme merkezinde değil jeopolitik ve güvenlik kaygıları etrafında okunmuştur.⁵⁴ Bu çalışmada demokrasi teşviki girişimleri merkezinde Obama'nın politikaları farklı Ortadoğu ülkeleri çerçevesinde analiz edilmeye çalışılacaktır. Bu doğrultuda Mısır, Libya ve Suriye örnekleri üzerinde Obama'nın Arap Baharı sürecini nasıl yürüttüğü ve bu politikanın bir bütün olarak ABD dış politikası için ne anlama geldiği tartışılacaktır.

Otokrasiden İç Savaşa Libya

ABD-Libya ilişkileri kuruluşundan itibaren sorunlu olagelmıştır. Özellikle Libya-Sovyet temasının hız kazanmasına müteakip olarak ilişkiler, Reagan döneminde hızla bozulmuş, ABD Libya'ya yönelik bir boykot başlatmıştır. Öyle ki çeşitli havaalanlarında gerçekleştirilen terör eylemleri ve 1986 yılında Berlin'de ABD askerlerinin bombalı saldırı ile öldürülmesi ile başlayan ABD- Libya gerilimi uzun süre hız kesmeksizin sürmüştür.⁵⁵ Müteakiben, ABD Trablus ve Bingazi'de bir takım hedefleri bombalamıştır.⁵⁶ 1988 yılını ise her iki ülke açısından krizin zirveye tırmandığı yıl olarak tanımlamak yanlış olmayacaktır. Zira bu tarihte 103 nolu Pan-Am uçağının düşürülmesi tarihe Lockerbie faciası olarak kazınacaktır.⁵⁷ Lockerbie faciasıyla dibe vuran

⁵³ Arap Baharının zaman içerisinde böylesi bir dönüşüm geçirdiği vurgulanmıştır. Michael J. Totten, David Schenker ve Hussain Abdul-Hussain, "Arab Spring or Islamist Winter? Three Views," *World Affairs* 174, no. 5 (2012), s.23-42.

⁵⁴ Nau, "Obama's Foreign Policy.," s.30-35.

⁵⁵ Festus Ugboaja Ohaegbulam, "US Measures against Libya since the Explosion of Pan Am Flight 103," *Mediterranean Quarterly* 11, no. 1 (2000), s.115.

⁵⁶ Yahia H. Zoubir, "Libya in US Foreign Policy: From Rogue State to Good Fellow?," *Third World Quarterly* 23, no. 1 (2002), s. 32-33;

⁵⁷ Geoff Simons, *Libya: The Struggle for Survival* (London: Palgrave, MacMillan, 1996), s.3-6; Ohaegbulam, "US Measures against Libya since the Explosion of Pan Am Flight 103," s.111-135.

ABD- Libya münasebetleri 1999 yılı ile beraber düzelme eğilimi göstermiş, 2003 yılında Libya'nın Lockerbie eyleminin faillerini teslim etmesi; kitle imha silahlarının üretiminin durdurulması ve denetiminin sağlanması garantisıyla ikili ilişkiler iyileşme eğilimi göstermiştir.⁵⁸

Obama iktidarı, Libya ile ilişkilerde böylesi bir tarihsel bagaj devralmıştır. Arap Baharı sürecinde Libya ile ilişkiler farklı ve mecraya girmiştir. Libya'ya yönelik Obama yönetiminin tavrı bir bütün olarak düşünüldüğünde uçuşa yasak bir bölge oluşturulması ve demokrasinin sözlü tavsiyesi ile sınırlı kalmıştır. Buna karşın Kaddafi'nin muhaliflere karşı kitlesel bir kıyım girişebileceği riski, Obama yönetimini harekete geçirmiştir. BM'nin 1973 sayılı kararı ile gerçekleştirilen NATO operasyonu dengeleri Kaddafi aleyhine değiştirmiştir.⁵⁹ Bununla birlikte operasyon sonrasında ABD Libya'da istikrarı sağlayacak anayasal bir yönetimin kurulmasına yönelik gerekli adımları atmakta imtina etmiştir.⁶⁰ Obama'nın Libya'da yaşadığı en büyük ikilem ABD'nin bölgeye yönelik kalıcı bir müdahalesinin Libya'da yeni bir Irak sendromu yaratma tehlikesi olmuştur. Öyle ki ABD büyükelçisinin linç edildiği görüntülerin medyaya yansması⁶¹ karar vericiler nezdinde Libya'da ABD karşıtlığının aldığı boyutları gözler önüne sermiştir. Nitekim başkanlık sürecinin sonunda verdiği demeçlerde Obama, Libya'da yaşananlara yönelik pişmanlığını ortaya koymaktan çekinmeyecektir.⁶² Bir bütün olarak düşünüldüğünde ABD kamuoyu, ülkelerinin Libya'da yaşanan bir iç savaşın içine çekilmesine yönelik kaygılarının yanı sıra başta İslamcı gruplar olmak üzere bölgesel aktörlerin demokratik niteliklerine yönelik kuşkuvarını da ortaya koymaktan geri durmamıştır. Tüm bu nedenler göz önüne alındığında ABD'nin Libya başta olmak üzere farklı Arap ülkelerinde yaşanan gelişmeler karşısında net bir pozisyon almak hususunda başarısız olduğu iddia edilebilecektir.

⁵⁸ Bruce W. Jentleson ve A. Whytock Christopher, "Who 'Won' Libya?: The Force-Diplomacy Debate and Its Implications for Theory and Policy," *International Security* 30, no. 3 (2005), s.47.

⁵⁹ Sarah Brockmeier, Oliver Stuenkel ve Marcos Tourinho, "The Impact of the Libya Intervention Debates on Norms of Protection," *Global Society* 30, no.1 (2016), s.115-117.

⁶⁰ Alan J Kuperman, "Obama's Libya Debacle: How a Well-Meaning Intervention Ended in Failure," *Foreign Affairs*, 94, no.2, (2015), s.66-77; Frederic Wehrey, "Why Libya's transition to democracy failed", *Washington Post*, 17 Şubat 2016, https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2016/02/17/why-libyas-transition-failed/?utm_term=.92f969ca06db, Erişim Tarihi: 17 Mayıs 2016.

⁶¹ Olaya dair ayrıntılar için bkz. Dan Robinson, "Obama Condemns Libya Attack that Killed US Ambassador" *VOA News*, 12 Eylül 2012, <https://www.voanews.com/a/us-ambassador-3-others-killed-in-libya-attack-/1506222.html>, Erişim Tarihi: 15 Mayıs 2015.

⁶² "President Obama: Libya aftermath 'worst mistake' of presidency", *BBC*, 11 Nisan 2016, <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-36013703>, Erişim Tarihi: 20 Mayıs 2016.

Demokrasiden Cuntaya Mısır

Kuşkusuz Mısır, ABD'nin Ortadoğu'da en istikrarlı ortaklarından biri olmuştur. Mısır ve İsrail'in temellerini teşkil ettiği Camp David düzeni, ABD açısından uzun yıllar özenle korunmaya çalışılmıştır. Enver Sedat ile başlayan ikili ilişkiler⁶³ Arap Baharı süreciyle sekteye uğramıştır. Mübarek'in, Obama'nın uzun süreli reform taleplerini yerine getirmekte yetersiz kalması sonucunda ABD hükümeti mevcut Mısır yönetiminin uzaklaştırılmasından yana bir tavır almıştır. Öte yandan örneğin Obama'nın Mısır'da resmi otoritelerce tanınmayan sivil toplum kuruluşlarına yardımlarını kesmesi⁶⁴ dış politika yapımcılarının yaşadığı kafa karışıklığını gözler önüne sermektedir.

Devrimin başarıya ulaşması ve Müslüman Kardeşlerin iktidara taşınması sonrasında da benzer bir kafa karışıklığı sürmüştür. Öyle ki Mısır'da yaşanan karşı devrim sürecini anti-demokratik bir müdahale olarak nitelendirmekten kaçınmaları dikkat çekmektedir. Bu çerçevede özellikle Dış İşleri Bakanı John Kerry'nin konuya ilişkin değerlendirmeleri büyük öneme sahiptir. Konuyla ilgili Kerry'nin ortaya koyduğu ipucu niteliğinde iki açıklamadan bahsedilebilir. Bunlardan ilki Kerry'nin 3 Temmuz darbesi sonrasında yaşanan sürecin darbeden çok "demokrasinin yeniden tesisi" olduğu iddiası dış politikanın dümeninde oturanların olayları yorumlama biçimine yönelik bir ipucu olarak değerlendirilebilecektir.⁶⁵ Yine Kerry, "devrimi İslamcılar çaldı" açıklaması ile Mısır'da politik aktörlere yönelik bakış açısını ve süreci okuma biçimini açık bir biçimde ortaya koymaktadır.⁶⁶ Yine benzer şekilde başkan Obama ise 3 Temmuz hadisesini bir "darbe" olarak nitelendirmekten uzak durmuştu.⁶⁷ Dalacoura'un aktardığı gibi Obama darbe ertesinde askeri cuntaya "sivil yönetime dönüşü", Müslüman kardeşler için ise "toplum-

⁶³ İlişkilerin gelişimine dair bkz. Duncan L. Clarke, "US Security Assistance to Egypt and Israel: Politically Untouchable?". Middle East Journal 51, no. 2 (1997), s.200-214.

⁶⁴ Carothers, Democracy Policy under Obama: Revitalization or Retreat?, s.13.

⁶⁵ Michael R. Gordon ve Kareem Fahim, "Kerry Says Egypt's Military Was 'Restoring Democracy' in Ousting Morsi", New York Times, 1 Ağustos 2013, <https://www.nytimes.com/2013/08/02/world/middleeast/egypt-warns-morsi-supporters-to-end-protests.html>, Erişim Tarihi: 12 Mayıs 2015.

⁶⁶ Catherine Chomiak, "Kerry: Egyptian revolution 'stolen' by Muslim Brotherhood", NBC News, 3 Kasım 2015, <https://www.nbcnews.com/news/world/kerry-egyptian-revolution-stolen-muslim-brotherhood-flna2D11629787>, Erişim Tarihi: 18 Mayıs 2015.

⁶⁷ Dan Roberts, "US in bind over Egypt after supporting Morsi but encouraging protesters", The Guardian, 3 Temmuz 2013, <https://www.theguardian.com/world/2013/jul/03/egypt-obama-us-mohamed-morsi-crisis>, Erişim Tarihi: 2 Haziran 2015.

sal konsensüs oluşturmayı" salık vermiştir.⁶⁸ ABD, darbe sonrası aralarında ABD vatandaşlarının da bulunduğu tutuklamalara karşı sessiz kaldığı gibi askeri yardımların sürdürülmesi yönünde bir politika izlenmesini de uygun bulmuştur.⁶⁹

Öte yandan Amerikan medyasının da Mısır'da devrim ve karşı devrim sürecine yönelik okumaları ve olayları çerçeveleme biçimlerinin politika yapımcıların bakış açısına tesir etmiş olması muhtemeldir.⁷⁰ Öyle ki Mısır'da Müslüman Kardeşler'in siyasal İslam fikri ve demokrasi hedefi arasındaki gerilimin altı sıklıkla çizilmiştir.⁷¹ Fisk'e göre Obama'nın yaşanan hadiseleri darbe olarak nitelendirememesinin ardında darbenin arkasında toplumsal bir destek olduğu düşüncesi yatmaktadır.⁷² Daha teorik düzeyde, ABD'nin de içerisinde yer aldığı Batı ülkelerin kimi durumlarda seçilmiş aktörlerin demokrasi adına içerisinde darbelerinde olduğu yöntemlerle tasfiyesine yeşil ışık yakabildiğine odaklanan bir takım çalışmalara rastlamak mümkündür.⁷³

Kaosun Coğrafyası Suriye

ABD-Suriye ilişkileri ilk yıllarından bu yana bir oranda gerilim içerisinde olmuştur. Suriye'nin bağımsızlığının ardından ABD destekli General Zaim darbesi taraflar arasındaki güvensizliğin nedenleri ve ilişkilerin geleceği hakkında ipuçları sunmaktadır.⁷⁴ Yine taraflar arasındaki ilişkilere zarar veren bir diğer kriz Lübnan'da konuşlanan ABD güçlerine yönelik saldırılarda Hafız Esad'ın etkisi olduğu iddiasından kaynaklanmıştır.⁷⁵ İlerleyen yıllar-

⁶⁸ Katerina Dalacoura, "Coup D'etat or Liberation? Us-Egypt Relations after the Fall of Mohamed Morsi," International Affairs at LSE, 8 Temmuz 2013, http://eprints.lse.ac.uk/81598/1/Coup%20d%E2%80%99etat%20or%20liberation_%20US-Egypt%20relations%20after%20the%20fall%20of%20Mohamed%20Morsi%20_%20International%20Affairs%20at%20LSE.pdf, Erişim Tarihi: 15 Mayıs 2016.

⁶⁹ Dunne, "Democracy Promotion: Obama's Mixed Record." , 19 Kasım 2014, <https://www.mei.edu/publications/democracy-promotion-obamas-mixed-record>, Erişim Tarihi: 22 Mayıs 2016.

⁷⁰ Müslüman Kardeşler'e yönelik medyanın üstlendiği söz konusu role ilişkin bir diğer değerlendirme için bkz. Yalçın, "Obama Stratejisi ve Ortadoğu", s.68.

⁷¹ Andrea L. Guzman, "Evolution of News Frames During the 2011 Egyptian Revolution: Critical Discourse Analysis of Fox News's and Cnn's Framing of Protesters, Mubarak, and the Muslim Brotherhood," Journalism & Mass Communication Quarterly 93, no. 1 (2016), s.80-98.

⁷² Robert Fisk, "When is a military coup not a military coup? When it happens in Egypt, apparently", The Independent, 4 Temmuz 2013, <https://www.independent.co.uk/voices/comment/when-is-a-military-coup-not-a-military-coup-when-it-happens-in-egypt-apparently-8688000.html>, Erişim Tarihi: 10 Mayıs 2015.

⁷³ Ozan O. Varol, "The Democratic Coup D'état," Harvard International Law Journal, 53 no.2 (2012), s.292-356. Konuyla ilgili Türkiye örneği üzerinden bir değerlendirme için bkz. Gökhan Bozbaş, "Batı'nın Demokrasi Paradoksu, 'Demokratik Darbe' Kavramsallaştırması ve 15 Temmuz Darbe Kalkışması," Muhafazakâr Düşünce 13, no. 49 (2016), s.73-90.

⁷⁴ Douglas Little, "Cold War and Covert Action: The United States and Syria, 1945-1958," Middle East Journal 44, no. 1 (1990), s. 55-58.

⁷⁵ Eyal Zisser, "Syria and the United States: Bad Habits Die Hard," Middle East Quarterly 10, no. 3 (2003), s.34

da Suriye'nin gerek ABD'nin terör listesinde yer alan örgütleri desteklemesi gerekse de 2003 yılında ABD'nin Irak müdahalesine yönelik tepkisi taraflar arasındaki gerilimin sürmesinin zeminini teşkil etmiştir.⁷⁶ Öte yandan Arap Baharı sürecinde ABD'nin Suriye konusunda kararlı ve net bir dış politika izlediğini söylemek mümkün değildir. Nitekim Suriye politikasında söylem incelendiğinde 2015 yılı gibi geç bir tarihte bile "Esat gitmeli" ifadesini seslendirmektedir.⁷⁷ Barack Obama buna karşın "kırmızı çizgi" olarak kabul ettiği kimyasal silah kullanımında bile dengeleri değiştirecek aktif bir müdahaleden geri durmuştur.⁷⁸ Bununla birlikte Suriye politikasının birkaç aşamadan müteşekkil olduğu ifade edilebilecektir. İlk aşamada Esat hükümetinin meşruiyeti tanınmamakta ve uzaklaştırılması arzulanmakta iken ikinci aşamada el Kaide ve DAES'in Suriye'de etkin aktörler haline gelmesi önceliğin terör tehdidi olarak belirlenmesini beraberinde getirdi. Kuşkusuz Obama'nın bu noktada en büyük handikabı doğru değerlendirmeler yapmanın giderek zorlaştığı bir ortamda politika üretme zorunluluğuydu. Zira DAES'in varlığı otoriter bir güç olarak Esad'ın gidişini ikinci plana atmıştır.⁷⁹ Ayrıca Obama'nın Suriye'ye yönelik aktif müdahale fikrine direnmesinin arkasında bölgedeki aktörlerden kaynaklı belirsiz durumun varlığının Esat sonrası Suriye'nin "aşırıılık için bir kurtarılmış bölge" haline dönüşmesi endişesi yatmaktadır.⁸⁰ Kuşkusuz ABD medyasının ve karar vericilerinin bir kısmının da yoğun bir şekilde altını çizdiği güvenilmez muhalefet temasının karar vericilerin nezdinde bir takım etkiler yaratmış olması muhtemeldir.

⁷⁶ Ibid., s. 33-35.

⁷⁷ Colleen McCain Nelson, "Obama Says Syrian Leader Bashar al-Assad Must Go", The Wall Street Journal, 19 Kasım 2015, <https://www.wsj.com/articles/obama-says-syrian-leader-bashar-al-assad-must-go-1447925671>, Erişim Tarihi: 25 Mayıs 2016.

⁷⁸ Gregg Jaffe, "The problem with Obama's account of the Syrian red-line incident", The Washington Post, 4 Ekim 2016, https://www.washingtonpost.com/news/post-politics/wp/2016/10/04/the-problem-with-obamas-account-of-the-syrian-red-line-incident/?utm_term=.3d290ca8af1d, Erişim Tarihi: 25 Mayıs 2016; Yalçın, "Obama Stratejisi ve Ortadoğu", s.58.

⁷⁹ Simon Tisdall, "US changes its tune on Syrian regime change as Isis threat takes top priority", The Guardian, 25 Ocak 2015, <https://www.theguardian.com/us-news/2015/jan/25/us-syrian-regime-change-isis-priority>, Erişim Tarihi: 12 Mayıs 2016.

⁸⁰ Ewen, McAskill, "Obama: post-Assad Syria of Islamist extremism is nightmare scenario", The Guardian, 22 Mart 2013, <https://www.theguardian.com/world/2013/mar/22/obama-syria-assad-syria-extremists>, Erişim Tarihi: 15 Mayıs 2015.

Sonuç

Obama döneminden demokrasinin dış politikada üstlendiği role ilişkin tartışmalar eksik olmamıştır. Nitekim pek çok kişi Obama'nın dış politikasının tutarsızlığına vurgu yaparken demokrasi teşvikinin Obama politikasında sınırlı bir yer edinmesine yönelik teorik bir çerçeve sunulmamıştır. Ortadoğu'da Obama'nın Irak'tan çekilmesi ve İran'a yönelik barışçıl tutumu Obama'nın askeri çözümleri dış politika repertuarında yer bulmadığının işareti olarak kabul edilmiştir. Buna karşın başlangıçta Obama tarafından kucaklanan ve demokratikleşme adına olumlu bir adım olarak görülen Arap Baharı'na yönelik zaman içerisinde umulan düzeyde destek sağlanmadı. Demokrasi teşviki noktasında Arap Baharı sürecinde gerekli araçların neden kullanılmadığının araştırıldığı bu çalışmada, dış politikada karar alma yaklaşımlarından faydalanılmıştır. Kuşkusuz Arap Baharı sürecinde Obama'nın demokratikleşmeye yönelik siyasetinin doğru anlaşılması dış politika karar alma sürecinde etkili aktörlerin ve medyanın yoğun etkisi göz önüne alınmaksızın mümkün değildir. Obama'nın demokratikleşmeye yönelik siyasetinin seçilmiş Arap ülkeleri etkileşimleri çerçevesinde ele alındığı bu analizde Libya, Mısır ve Suriye üç örnek ülke olarak değerlendirilmiştir.

Her şeyden önce kapsamlı bir kara müdahalesi ve müteakip devlet inşası Bush döneminde ortaya çıkardığı olumsuzluklar göz önüne alınmış ve Obama tarafından geçerli seçenekler olarak düşünülmemiştir. Bu nedenle demokrasi teşviki siyasetinde kapsamlı bir askeri müdahale gündeme getirilmemiştir. Kuşkusuz Libya ve Suriye bu durumun tipik örnekleridir. Bunun yanında başta Mısır olmak üzere ele alınan tüm ülkelerde İslamcı aktörler ABD'li karar vericilerce demokratikleştirici güçler olarak değerlendirilmemiş, bu nedenle ilgililer dış politika geleneğinin kurucu bir bileşeni olan demokratik teşvik konusunda kararlı adımlar atmaktan büyük ölçüde imtina etmiştir. Sonuç olarak gerek Bush döneminin yarattığı olumsuz mirasın Obama yönetimi üzerinde bıraktığı etki, gerekse de ilgili ülkelerdeki İslamcı aktörlerin demokratik niteliklerine yönelik algı, Obama döneminde demokrasi teşviki konusunda etkili kararlar alınmasının önüne geçmiştir. Özellikle DAESH ve El Kaide gibi örgütlerin varlığı bölgede demokratik niteliklere sahip aktörlerin bu yapılardan ayrıştırılmasını zorlaştırmıştır. Bu çerçevede aktörlerin demokratik nitelikleri medya ve dış politika yapımcılar nezdinde karar

vericilerin dış politika tercihlerinde belirleyici çerçeveler görevini üstlenmiştir. Bu çalışma sonuçlara odaklı makro siyasetten ziyade süreçlere odaklı bir yaklaşım çerçevesinde Obama dış politikasının şekillendiğini ve karar alma sürecinin dış politika çıktısına etki ettiğini savunmaktadır.

Extended Abstract

This study investigates the US democracy promotion strategy during the Arab Spring. The idea of democracy, has played an important role in foreign policy making throughout history as a pillar of American politics. It could also be argued that democracy was also a major element in the foreign policy rhetoric of Barack Obama, the forty-fourth president of the USA. Obama's stance vis a vis the Middle Eastern nations during the Arab Spring was quite ambitious, but the gap between Obama's democracy rhetoric toward Arab countries and his failure to turn this rhetoric into action is often commented on. However, the reasons behind Obama's failed democracy promotion toward the Middle East during the Arab Spring has so far been overlooked. This study focuses on the role of democracy in Obama's foreign policy toward Arab Spring countries within the framework of decision-making theories. The paper is divided into three sections: a short evaluation of democracy promotion in the US policy throughout history, the review of related decision making theories and the provision of case studies to account for the US foreign policy during the Arab Spring. In order to explicate the relevance of democracy in Obama's foreign policy, democracy promotion in US foreign policy and research on foreign policy decision making are included as two distinct literature reviews. This study based on qualitative analysis relying on data derived from mostly secondary sources including books, articles, reports and newspapers.

Basically, this work emphasizes two theoretical points to account for the US foreign policy toward the Arab Spring countries during Obama's tenure. First, it is argued that the G. W. Bush heritage left an indelible mark on the US foreign policy makers which prevented them from taking steps towards democratization of the region. This means that despite Obama's pro-democratic rhetoric, he failed to develop a foreign policy in the Middle East based on protecting democracy due to the burden of the past. The negative consequences of Bush's aggressive foreign policy impinged on Obama's foreign

policy decision-making process. Hence, this study contends that theories of foreign policy learning provide a framework to understand the US strategy. Obama's reluctance to extend regime building to a working democracy or tolerance toward the Egyptian military rule following the coup d'état are cases in point. Similarly, Obama hesitated to launch an extensive military offensive against the Assad government which is known for its autocratic proclivity and infringements on human rights during the Syrian civil war. Second, Obama and his inner circle viewed the developments in Arab countries as not being democratic revolutions particularly in the later stages of the Arab Spring. In this regard, the democratic credentials of the Muslim Brotherhood were questioned extensively in the region. For example, it can be inferred that Obama's silence over the coup d'état in Egypt arose from the presence of anti-Muslim Brotherhood (MB) protests against lack of political and civil rights. Ambivalence in distinguishing between moderate and radical elements coincided with the rise of ISIS became very hard for US decision-makers to discern such movements in Libya and Syria. Taking into account all of these factors, the viewpoint of the Arab Spring as a democratic revolutionary movement changed substantially in the following years. This means that it is widely believed that rising sectarianism and inter-societal hatred dashed the hopes of political transformation in the Arab world and thus the Arab Spring turned sour. Against this backdrop, this study aims to employ framing theories as a second insight to account for the US foreign decision-making process during the Arab Spring. Overall, drawing from theories of foreign policy learning and framing in the foreign policy decision-making process, this study seeks to explain Obama's policy during the Arab Spring centering on Libya, Egypt and Syria cases.

Kaynaklar

- Bennett, Colin J. ve Michael Howlett. "The Lessons of Learning: Reconciling Theories of Policy Learning and Policy Change." *Policy Sciences* 25, no. 3 (1992): 275-94.
- Bleich, Sara. "Is It All in a Word? The Effect of Issue Framing on Public Support for Us Spending on Hiv/Aids in Developing Countries." *Harvard International Journal of Press/Politics* 12, no. 2 (2007): 120-32.
- Bozbaş, Gökhan. "Batı'nın Demokrasi Paradoksu, 'Demokratik Darbe' Kavramsallaştırması Ve 15 Temmuz Darbe Kalkışması." . *Muhafazakâr Düşünce* 13, no. 49 (2016): 73-90.
- Brancati, Dawn. "The Determinants of Us Public Opinion Towards Democracy Promotion." *Political Behavior* 36, no. 4 (2014): 705-30.
- Brändström, Annika, Fredrik Bynander, and Paul 't Hart. "Governing by Looking Back: Historical Analogies and Crisis Management." *Public Administration* 82, no. 1 (2004): 191-210.
- Brock, Lothar , Anna Geis, ve Harald Müller, "Introduction: The Theoretical Challenge of Democratic Wars," Anna Geis, Lothar Brock, and Harald Müller (Edt.), *Democratic Wars: Looking at the Dark Side of Democratic Peace*, London: Palgrave Macmillan UK, 2006.
- Brockmeier, Sarah, Oliver Stuenkel ve Marcos Tourinho, "The Impact of the Libya Intervention Debates on Norms of Protection," *Global Society* 30, no.1 (2016): 113-133.
- Byman, Daniel. "Sectarianism Afflicts the New Middle East." *Survival* 56, no. 1 (2014): 79-100.
- Carothers, Thomas. "Aiding Democracy Abroad: The Learning Curve." Carnegie Endowment, 2011.
- — —. *Democracy Policy under Obama: Revitalization or Retreat?* Washington: Carnegie Endowment for International Peace, 2012.
- — —. "Democracy Promotion under Clinton ". *The Washington Quarterly* 18, no. 4 (1995): 13-25.
- — —. "The Ned at 10." *Foreign Policy*, no. 95 (1994): 123-38.
- Chandler, David. "Back to the Future? The Limits of Neo-Wilsonian Ideals of Exporting Democracy." *Review of International Studies* 32, no. 3 (2006): 475-94.
- Chomiak, Catherine. "Kerry: Egyptian revolution 'stolen' by Muslim Brotherhood", *NBC News*, 3 Kasım 2015, <https://www.nbcnews.com/news/world/kerry-e>

- gyptian-revolution-stolen-muslim-brotherhood-flna2D11629787, Erişim Tarihi: 18 Mayıs 2015.
- Chong, Dennis ve James N. Druckman. "Framing Theory." *Annual Review of Political Science* 10, no. 1 (2007): 103-26.
- Clarke, Duncan L. "Us Security Assistance to Egypt and Israel: Politically Untouchable?." *Middle East Journal* 51, no. 2 (1997): 200-14.
- Dalacoura, Katerina. "Coup D'etat or Liberation? Us-Egypt Relations after the Fall of Mohamed Morsi." *International Affairs at LSE*, 8 Temmuz 2013, http://eprints.lse.ac.uk/81598/1/Coup%20d%E2%80%99etat%20or%20liberation_%20US-Egypt%20relations%20after%20the%20fall%20of%20Mohamed%20Morsi%20_%20International%20Affairs%20at%20LSE.pdf , Erişim Tarihi: 15 Mayıs 2016.
- Davis, Julie Hirschfeld ve Ashley Parker, "Menendez's Views on Cuba and Iran Show Rifts With Obama", *The New York Times*, 5 Şubat 2015, <https://www.nytimes.com/2015/02/06/us/politics/senator-robert-menendez-obama-cuba-iran.html>, Erişim Tarihi: 2 Ocak 2016.
- Dolowitz, David P. ve David Marsh. "Learning from Abroad: The Role of Policy Transfer in Contemporary Policy-Making." *Governance* 13, no. 1 (2000): 5-23.
- Drezner, Daniel W. "Values, Interests, and American Grand Strategy," *Diplomatic History*, 29, no 3 (2005): 429-432.
- Dueck, Colin. "The Accommodator: Obama's Foreign Policy." *Policy Review*, no. 169 (2011): 13-28.
- Dunne, Charles W. "Democracy Promotion: Obama's Mixed Record." , 19 Kasım 2014, <https://www.mei.edu/publications/democracy-promotion-obamas-mixed-record>, Erişim Tarihi. 22 Mayıs 2016.
- Entman, Robert M. *Projections of Power: Framing News, Public Opinion, and Us Foreign Policy*. Chicago: University of Chicago Press, 2004.
- Entman, Robert, ve Andrew Rojecki. "Freezing out the Public: Elite and Media Framing of the U.S. Anti-Nuclear Movement." *Political Communication* 10, no. 2 (1993): 155-73.
- Forsythe, David P. "Democracy, War, and Covert Action." *Journal of Peace Research* 29, no. 4 (1992): 385-95.
- Fisk, Robert , "When is a military coup not a military coup? When it happens in Egypt, apparently", *Independent*, 4 Temmuz 2013, <https://www.independent.co.uk/voices/comment/when-is-a-military-coup-not-a-military-coup-when-it-happens-in-egypt-apparently-8688000.html>, Erişim Tarihi: 10 Mayıs 2015.

- Friedman, Thomas, "Obama Makes His Case on Iran Nuclear Deal," *The New York Times*, 14 Temmuz 2015, <https://www.nytimes.com/2015/07/15/opinion/thomas-friedman-obama-makes-his-case-on-iran-nuclear-deal.html>, Erişim Tarihi: 16 Ocak 2016.
- Fukuyama, Francis. *The End of History and the Last Man*. New York: Simon and Schuster, 2006.
- Fukuyama, Francis ve Michael McFaul, "Should Democracy Be Promoted or Demoted?." *The Washington Quarterly* 31, no. 1 (2008): 23-45.
- Garrison, Jean A. "Framing Foreign Policy Alternatives in the Inner Circle: President Carter, His Advisors, and the Struggle for the Arms Control Agenda." *Political Psychology* 22, no. 4 (2001): 775-807.
- "Global Public Opinion in the Bush Years (2001-2008)", 18 Aralık 2008, <http://www.pewglobal.org/2008/12/18/global-public-opinion-in-the-bush-years-2001-2008/>, Erişim Tarihi: 21 Mayıs 2015.
- Gökcan, Fulya ve Aylin Güney. "The 'Greater Middle East' as a 'Modern' Geopolitical Imagination in American Foreign Policy ". *Geopolitics* 15, no. 1 (2010): 22-38.
- Guzman, Andrea L. "Evolution of News Frames During the 2011 Egyptian Revolution: Critical Discourse Analysis of Fox News's and Cnn's Framing of Protesters, Mubarak, and the Muslim Brotherhood." *Journalism & Mass Communication Quarterly* 93, no. 1 (2016): 80-98.
- Hagan, Joe D. "Domestic Political Explanations in the Analysis of Foreign Policy," Laura Neack, Jeanne A. K. Hey ve Patrick J. Haney (Edt.), *Foreign Policy Analysis: Continuity and Change in Its Second Generation*, ed. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1995: 117-143.
- Hudson, Valerie M. "Foreign Policy Analysis: Actor-Specific Theory and the Ground of International Relations." *Foreign policy analysis* 1, no. 1 (2005): 1-30.
- Ikenberry, "America's Liberal Grand Strategy: Democracy and National Security in the Post-War Era," Micheal Cox, G. John Ikenberry ve Takashi Inoguchi (Edt.), *American Democracy Promotion: Impulses, Strategies, and Impacts* New York: Oxford University 2000: 103-126
- — —. "Why Export Democracy?." *The Wilson Quarterly* (1976-) 23, no. 2 (1999): 56-65.
- Jaffe, Gregg. "The problem with Obama's account of the Syrian red-line incident", *The Washington Post*, 4 Ekim 2016, <https://www.washingtonpost.com/news/>

- post-politics/wp/2016/10/04/the-problem-with-obamas-account-of-the-syrian-red-line-incident/?utm_term=.3d290ca8af1d, Erişim Tarihi: 25 Mayıs 2016
- Jacoby, William G. "Issue Framing and Public Opinion on Government Spending." *American Journal of Political Science* 44, no. 4 (2000): 750-67.
- Jentleson, Bruce W. ve A. Whytock Christopher. "Who "Won" Libya?: The Force-Diplomacy Debate and Its Implications for Theory and Policy." *International Security* 30, no. 3 (2005): 47-86.
- Jervis, Robert. *Perception and Misperception in International Politics*. Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1976.
- Kaarbo, Juliet. "A Foreign Policy Analysis Perspective on the Domestic Politics Turn in IR Theory." *International Studies Review* 17, no. 2 (2015):189-216.
- Kegley Jr, Charles W. "The Neoidealist Moment in International Studies? Realist Myths and the New International Realities: Isa Presidential Address March 27, 1993 Acapulco, Mexico." *International Studies Quarterly* 37, no. 2 (1993): 131-46.
- Khong, Yuen Foong. *Analogies at War: Korea, Munich, Dien Bien Phu, and the Vietnam Decisions of 1965*. (N.J.: Princeton University Press, 1992).
- Kuperman, Alan J. "Obama's Libya Debacle: How a Well-Meaning Intervention Ended in Failure." *Foreign Affairs* 94 (2015): 66-77.
- LeoGrande, William M. "Normalizing US-Cuba Relations: Escaping the Shackles of the Past." *International Affairs* 91, no. 3 (2015): 473-88.
- Levy, Jack S. "Learning and Foreign Policy: Sweeping a Conceptual Minefield." *International Organization* 48, no. 2 (2009): 279-312.
- Little, Douglas. "Cold War and Covert Action: The United States and Syria, 1945-1958." *Middle East Journal* 44, no. 1 (1990): 51-75.
- Loizides, Neophytos G. "Elite Framing and Conflict Transformation in Turkey." *Parliamentary Affairs* 62, no. 2 (2008): 278-97.
- Michael Mann, *The Dark Side of Democracy: Explaining Ethnic Cleansing* (Cambridge: Cambridge University Press, 2005).
- Mankoff, Jeffrey. "The Tricky Us-Russia "Reset" Button." *Council on Foreign Relations* 18 (2009), <https://www.cfr.org/expert-brief/tricky-us-russia-reset-button>, Erişim Tarihi: 10 Mayıs 2016
- Maoz, Zeev. "Framing the National Interest: The Manipulation of Foreign Policy Decisions in Group Settings." *World Politics* 43, no. 1 (1990): 77-110.

- Ewen, McAskill, "Obama: post-Assad Syria of Islamist extremism is nightmare scenario", *The Guardian*, 22 Mart 2013, <https://www.theguardian.com/world/2013/mar/22/obama-syria-assad-syria-extremists>, Erişim Tarihi: 15 Mayıs 2015.
- McAskill, Ewen . "Obama: post-Assad Syria of Islamist extremism is nightmare scenario", *The Guardian*, 22 Mart 2013, <https://www.theguardian.com/world/2013/mar/22/obama-syria-assad-syria-extremists>, Erişim Tarihi: 15 Mayıs 2015.
- Mintz, Alex ve Karl DeRouen Jr. *Understanding Foreign Policy Decision Making*. Newyork: Cambridge University Press, 2010.
- Monten, Jonathan. "The Roots of the Bush Doctrine: Power, Nationalism, and Democracy Promotion in Us Strategy." *International Security* 29, no. 4 (2005): 112-56.
- Moyar, Mark. "Leaving Behind "Leading from Behind"." *Hoover Institution-Strategica*, no. 36 , 31 Ekim 2016, <https://www.hoover.org/research/leaving-behind-leading-behind>, Erişim Tarihi: 30 Kasım 2016.
- Nau, Henry R. "Obama's Foreign Policy." *Policy Review*, no. 160 (2010): 27.
- Nelson, Colleen McCain . "Obama Says Syrian Leader Bashar al-Assad Must Go", *The Wall Street Journal*, 19 Kasım 2015, <https://www.wsj.com/articles/obama-says-syrian-leader-bashar-al-assad-must-go-1447925671>, Erişim Tarihi: 25 Mayıs 2016.
- Ohaegbulam, Festus Ugboaja. "Us Measures against Libya since the Explosion of Pan Am Flight 103." *Mediterranean Quarterly* 11, no. 1 (2000): 111-35.
- Patterson, Eric. "Obama and Sustainable Democracy Promotion." *International Studies Perspectives* 13, no. 1 (2012): 26-42.
- "President Obama: Libya aftermath 'worst mistake' of presidency", *BBC*, 11 Nisan 2016 , <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-36013703>, Erişim Tarihi: 20 Mayıs 2016.
- Pressman, Jeremy. "Power without Influence: The Bush Administration's Foreign Policy Failure in the Middle East." *International Security* 33, no. 4 (2009): 149-79.
- "Remarks by the President at Cairo University, 6-04-09", 4 Haziran 2009, <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/remarks-president-cairo-university-6-04-09>, Erişim Tarihi: 17 Mayıs 2015.
- Robinson, Dan. "Obama Condemns Libya Attack that Killed US Ambassador" *VOA News*, 12 Eylül 2012, <https://www.voanews.com/a/us-ambassador-3-others-killed-in-libya-attack-/1506222.html>, Erişim Tarihi: 15 Mayıs 2015.

- Ryan Miss ve Matt Spetalnick, "U.S. to pull out of Iraq after nearly 9 years of war", *Reuters*, 21 Ekim 2011, <https://www.reuters.com/article/us-iraq-usa-obama-idUSTRE79K4LR20111021>
- Simons, Geoff. *Libya: The Struggle for Survival*. London: Palgrave, MacMillan, 1996.
- Smith, Karen E. "Western Actors and the Promotion of Democracy." Alex Pravda ve Jan Zielonka (Edt.), *Democratic Consolidation in Eastern Europe: Volume 2: International and Transnational Factors*. Oxford, New York: Oxford University Press, 2001.
- Smith, Tony. *America's Mission: The United States and the Worldwide Struggle for Democracy*. New Jersey: Princeton University Press, 2012.
- Snyder, Richard C, Henry W Bruck ve Burton Sapin, "Decision-Making as an Approach to the Study of International Politics," Richard C. Snyder, Valerie M. Hudson, Derek H. Chollet ve James M. Goldgeier (Edt.), *Foreign Policy Decision-Making (Revisited)*, New York: Springer, 2002: 21-152
- Taylor, Andrew J., and John T. Rourke. "Historical Analogies in the Congressional Foreign Policy Process." *The Journal of Politics* 57, no. 2 (1995): 460-68.
- Tisdall, Simon. "US changes its tune on Syrian regime change as Isis threat takes top priority", *The Guardian*, 25 Ocak 2015, <https://www.theguardian.com/us-news/2015/jan/25/us-syrian-regime-change-isis-priority>, Erişim Tarihi: 12 Mayıs 2016.
- Totten, Michael J., David Schenker ve Hussain Abdul-Hussain. "Arab Spring or Islamist Winter? Three Views." *World Affairs* 174, no. 5 (2012): 23-42.
- Varol, Ozan O. "The Democratic Coup D'état." *Harvard International Law Journal* 53 (2012): 291.
- Walsh, James I. "Policy Failure and Policy Change: British Security Policy after the Cold War." *Comparative Political Studies* 39, no. 4 (2006): 490-518.
- Wehrey, Frederic. "Why Libya's transition to democracy failed", *Washington Post*, 17 Şubat 2016, https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2016/02/17/why-libyas-transition-failed/?utm_term=.92f969ca06db, Erişim Tarihi: 17 Mayıs 2016.
- Wendt, Alexander. *Social Theory of International Politics*. Cambridge Studies in International Relations. New York: Cambridge University Press, 1999.
- Yalçın, Hasan B. "Obama Stratejisi ve Ortadoğu," *Akademik Ortadoğu*, 9 no.2, (2015): 55-79.

Yurdusev, Ahmet Nuri. "The Greater Middle East Initiative and Democracy in Muslim States: A Turkish Perspective ". *Korean Journal of Defense Analysis* 18, no. 2 (2006): 73-94.

Zisser, Eyal. "Syria and the United States: Bad Habits Die Hard." *Middle East Quarterly* 10, no. 3 (2003): 29-37.

Zoubir, Yahia H. "Libya in Us Foreign Policy: From Rogue State to Good Fellow?". *Third World Quarterly* 23, no. 1 (2002): 31-53.